

Številka: 603-0007/2023-1

Ljubljana, dne 20. 3. 2023

Ministrstvo za zdravje,
Štefanova ulica 5
1000 Ljubljana

Zadeva: Državni program obvladovanja raka in Onkološki inštitut Ljubljana podpirata predlog sprememb Zakona o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov (ZOUTPI)

Spoštovani,

Državni program obvladovanja raka (DPOR) in Onkološki inštitut Ljubljana (OI) v celoti podpirata predlog sprememb Zakona o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov (ZOUTPI). Ob tem podpirata tudi dodaten predlog Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) za skrajšanje prehodnega obdobja pri ukinitvi kadilnic in za podkrepitev ukrepov nadzora nad tobakom v zakonu.

Tobak je še vedno eden izmed vodilnih preprečljivih dejavnikov tveganja za smrt tako v Sloveniji kot tudi po svetu. Kajenju lahko pripišemo skoraj 15 % vseh novo ugotovljenih rakov v Sloveniji, zaradi posledic kajenja pa v Sloveniji vsako leto umre več kot 3.000 ljudi. V Sloveniji je po podatkih iz leta 2021 kadil skoraj vsak peti odrasli prebivalec (18,4 %). Odstotek kadilcev je višji med moškimi kot ženskami. Kajenje predstavlja veliko tveganje za nastanek raka – najpogostejši vzroki za smrt kadilca ali kadilke so pljučni rak, rak ustne votline, glasilk, žrela, jeter, ledvic, želodca, materničnega vratu, prostate in sečnega mehurja. Pri kadilcih je tveganje za nastanek pljučnega raka 20- do 25-krat višje kot pri nekadilcih. Dlje kot pri osebi traja kadilska navada, več cigaret kot pokadi na dan in mlajša kot je ob začetku kajenja, večje je tveganje. Po podatkih Registra raka, ki deluje na Onkološkem inštitutu Ljubljana, v Sloveniji letno zabeležimo več kot 16.000 novih primerov raka, od tega jih več kot 2.400 lahko pripišemo posledicam kajenja.

Elektronske cigarete uporablja več mladostnikov kot odraslih

Predlog sprememb prinaša dopolnitve ZOUTPI v skladu z novo delegirano Direktivo Evropske komisije glede umika nekaterih izjem v zvezi z ogrevanimi tobačnimi izdelki – po novem tudi ogrevani tobačni izdelki ne bodo smeli imeti značilne arome, aromatičnih snovi v katerikoli od njihovih komponent ali kakršnekoli tehnične značilnosti, ki omogočajo spreminjanje vonja, okusa oziroma jakosti dima. Predlog uvaja tudi embalažo ogrevanih tobačnih izdelkov z natisnjenimi zdravstvenimi opozorili s fotografijami (enako kot to velja za cigaretne škatlice). V skladu z evropsko direktivo sprememba zakona predvideva tudi novo definicijo za ogrevane tobačne izdelke, tj. tobačni izdelki za kajenje.

Uporaba elektronskih cigaret je med mladostniki precej višja kot med odraslimi. Raziskave iz let 2020 in 2021 (NIJZ) kažejo, da je elektronske cigarete kadarkoli v življenju uporabilo že 13 % 14-letnikov, 26 % 16-letnikov in 25 % 18-letnikov, medtem ko je trenutna uporaba med odraslimi zgolj 2 %. Pri mladostnikih, ki sicer ne kadijo, uporaba elektronske cigarete pomembno poveča verjetnost (tudi do 4-krat), da bodo začeli kaditi tudi običajne cigarete. Prepoved arom so že uvedle nekatere države članice – Avstrija, Litva, Finska, Estonija, Danska, Madžarska in Nizozemska; Norveška pa v celoti prepoveduje prodajo elektronskih cigaret.

Dodatni predlogi ukrepov, ki bodo prispevali k manjši rabi tobaka in tobačnih izdelkov

Sprememba zakona predvideva tudi popolno prepoved kadilnic, kar bo zagotovilo popolno zaščito vseh prebivalcev pred izpostavljenostjo tobačnemu dimu v zaprtih javnih in delovnih prostorih, vzpostavitev posebnega sistema za odobritev novih tobačnih in nikotinskih izdelkov ter dodatne vzvode za učinkovitejše izvajanje nadzora nad zakonom.

Verjamemo, da bodo predlagani zakonski ukrepi sprejeti, saj bodo prispevali k pomembnemu zmanjšanju razširjenosti rabe tobaka in povezanih tobačnih izdelkov, zlasti med otroki, najstniki in mladostniki, izboljšanju zdravja prebivalstva, ter posledično tudi razbremenitvi zdravstvenega sistema in finančnega bremena. Samo tako bomo lahko ustvarjali okolje, ki ne bo spodbujalo kajenja, temveč zdrave izbire, ter okolje, v katerem Slovenci in Slovenke ne bodo več zbolevali in umirali zaradi bolezni, povezanih s tobakom.

Sonja Tomšič, dr. med.

koordinatorica Državnega
programa obvladovanja
raka 2022–2 026

izr. prof. Irena Oblak, dr.
med.

strokovna direktorica
Onkološkega inštituta Ljubljana

Andraž Jakelj, mag. jav.
upr.

generalni direktor
Onkološkega inštituta Ljubljana